

Đề án tái cơ cấu kinh tế: Cần quyết liệt để tạo chuyển biến thực sự

PHƯƠNG ANH

Sau gần 3 năm thai nghén, cùng với rất nhiều trông đợi và kỳ vọng, ngày 19/2/2013, Đề án tổng thể tái cơ cấu kinh tế gắn với chuyển đổi mô hình tăng trưởng theo hướng nâng cao chất lượng, hiệu quả và năng lực cạnh tranh giai đoạn 2013-2020 đã chính thức được Thủ tướng phê duyệt. Ngay lập tức, Đề án đã đón nhận được nhiều ý kiến tâm huyết từ các chuyên gia.

TÁI CƠ CẤU: TẬP TRUNG VÀO BA MŨI “GIÁP CÔNG”

Đề án xác định mục tiêu đến năm 2020, cơ bản hình thành mô hình tăng trưởng kinh tế theo chiều sâu, đảm bảo chất lượng tăng trưởng, nâng cao hiệu quả và năng lực cạnh tranh của nền kinh tế.

Theo đó, mục tiêu cụ thể mà tái cơ cấu hướng tới là: (1) Hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa; (2) Tạo lập hệ thống đòn bẩy khuyến khích hợp lý, ổn định và dài hạn, nhất là ưu đãi về thuế và các biện pháp khuyến khích đầu tư khác; (3) Thúc đẩy phân bố và sử dụng nguồn lực xã hội chủ yếu theo cơ

chế thị trường vào các ngành, sản phẩm có lợi thế cạnh tranh; (4) Nâng cao năng suất lao động, năng suất các yếu tố tổng hợp và năng lực cạnh tranh; (5) Hình thành và phát triển cơ cấu kinh tế hợp lý trên cơ sở cải thiện, nâng cấp trình độ phát triển các ngành, lĩnh vực, vùng kinh tế; (6) Phát triển các ngành, lĩnh vực sử dụng công nghệ cao, tạo ra giá trị gia tăng cao từng bước thay thế các ngành công nghệ thấp, giá trị gia tăng thấp để trở thành các ngành kinh tế chủ lực.

Trên cơ sở đó, từng bước củng cố nội lực của nền kinh tế, chủ động hội nhập quốc tế và củng cố vị thế quốc gia trên trường quốc tế, giữ vững ổn định chính trị, bảo đảm an ninh quốc gia, trật tự an toàn xã hội.

Để thực hiện được các mục tiêu trên, bản Đề án nhấn mạnh quan điểm tái cơ cấu phải dựa trên sự tiếp tục đổi mới tư duy, phân định rõ vai trò, chức năng của Nhà nước và của thị trường theo hướng giảm thiểu các rào cản, tạo động lực khuyến khích chuyển dịch, phân bổ và sử dụng các yếu tố sản xuất, nhất là vốn và nguồn nhân lực lao động theo tín hiệu thị trường.

Đề án cũng chỉ ra từng bước đi cho 3 mũi "giáp công" của công cuộc tái cơ cấu nền kinh tế. Đó là:

- Về tái cơ cấu đầu tư, trọng tâm là đầu tư công, sẽ huy động hợp lý các nguồn lực cho đầu tư phát triển, bảo đảm tổng đầu tư xã hội khoảng 30 - 35% GDP, duy trì ở mức hợp lý các cân đối lớn của nền kinh tế, như: tiết kiệm, đầu tư và tiêu dùng, ngân sách nhà nước, cán cân thương mại, cán cân thanh toán quốc tế, nợ công và nợ nước ngoài quốc gia...

Duy trì tỷ trọng đầu tư nhà nước hợp lý, khoảng 35-40% tổng đầu tư xã hội; dành khoảng 20-25% tổng chi ngân sách cho đầu tư phát triển. Đổi mới cơ chế phân bổ và quản lý sử dụng vốn, khắc phục tình trạng đầu tư dàn trải, phân tán và lãng phí, nâng cao hiệu quả đầu tư nhà nước.

Mở rộng tối đa phạm vi và cơ hội cho đầu tư tư nhân, nhất là tư nhân trong nước. Khuyến khích và tạo điều kiện thuận lợi cho đầu tư tư nhân vào phát triển hạ tầng, phát triển các ngành, các sản phẩm có lợi thế, tiềm năng phát triển và các vùng kinh tế động lực.

- Về tái cơ cấu hệ thống tài chính - ngân hàng, trọng tâm là các tổ chức tín dụng, trong giai đoạn 2013-2015, sẽ tập trung lành mạnh hóa tình trạng tài chính của các tổ chức tín dụng: Tập trung xử lý nợ xấu của cả hệ thống các tổ chức tín dụng và từng tổ chức tín dụng; Tập trung phát triển các hoạt động kinh doanh chính, bảo đảm khả năng thanh toán, chi trả và phát triển ổn định, bền vững; Tập trung xử lý tình trạng sở hữu chéo và tăng tính minh bạch trong hoạt động của các tổ chức tín dụng.

Bên cạnh đó, cơ cấu lại căn bản, triệt để và toàn diện hệ thống các tổ chức tín dụng để đến năm 2020, hệ thống này phát triển đa năng theo hướng hiện đại, hoạt động an toàn, hiệu quả vững chắc với cấu trúc đa dạng về sở hữu, quy mô và loại hình... Không để xảy ra đổ vỡ và mất an toàn hoạt động tín dụng, ngân hàng; đảm bảo chi trả đầy đủ và kịp thời cho người gửi tiền; giảm thiểu tổn thất, chi phí xử lý những vấn đề rủi ro phát sinh của hệ thống các tổ chức tín dụng.

Đồng thời, rà soát, đánh giá, phân loại để có phương án xử lý thích hợp đối với các ngân hàng thương mại cổ phần, công ty tài chính, công ty cho thuê tài chính và các tổ chức tín dụng khác, tập trung trước hết vào các tổ chức tín dụng yếu kém hoặc vi phạm nghiêm trọng quy định của pháp luật; giám sát chặt chẽ quá trình xây dựng và triển khai thực hiện phương án tái cơ cấu đã được phê duyệt tại các tổ chức tín dụng.

- Về tái cơ cấu doanh nghiệp, trọng tâm là các tập đoàn, tổng công ty nhà nước, sẽ thực hiện phân loại, sắp xếp lại các doanh nghiệp nhà nước (DNNN), tập trung vào các lĩnh vực chính gồm công nghiệp quốc phòng, các ngành, lĩnh vực công nghiệp độc quyền tự nhiên hoặc cung cấp hàng hóa, dịch vụ thiết yếu và một số ngành công nghiệp nền tảng, công nghệ cao có sức lan tỏa lớn; đẩy mạnh cổ phần hóa, đa dạng hóa sở hữu các DNNN, mà Nhà nước không cần nắm giữ 100% sở hữu.

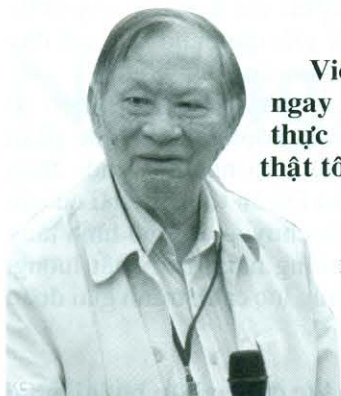
Đối với từng tập đoàn kinh tế, tổng công ty nhà nước, thực hiện cơ cấu lại danh mục đầu tư và ngành nghề kinh doanh, tập trung vào các ngành nghề kinh doanh chính; đẩy nhanh thực hiện theo nguyên tắc thị trường việc thoái vốn nhà nước đã đầu tư vào các ngành không phải kinh doanh chính, hoặc không trực tiếp liên quan đến ngành kinh doanh chính và vốn nhà nước ở các công ty cổ phần, mà Nhà nước không cần nắm giữ cổ phần chi phối.

Thực hiện nghiêm pháp luật, kỷ cương hành chính nhà nước và kỷ luật thị trường, đổi mới hệ thống đòn bẩy khuyến khích bảo đảm DNNN hoạt động theo cơ chế thị trường và cạnh tranh bình đẳng như các doanh nghiệp thuộc các thành phần kinh tế khác.

Đặc biệt, Đề án nhấn mạnh, sẽ tiếp tục đẩy mạnh tái cơ cấu, nâng cao chất lượng, hiệu quả, năng lực cạnh tranh của các doanh nghiệp tư nhân; khuyến khích hình thành và phát triển các tập đoàn kinh tế tư nhân có tiềm lực mạnh, có khả năng cạnh tranh trên thị trường trong và ngoài nước.

Thủ tướng yêu cầu các bộ trưởng, thủ trưởng cơ quan ngang bộ, cơ quan thuộc Chính phủ, chủ tịch UBND tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương có trách nhiệm khẩn trương xây dựng và triển khai ngay trong nửa đầu năm 2013 Chương trình hành động tái cơ cấu theo lĩnh vực, ngành và vùng lãnh thổ thuộc thẩm quyền quản lý nhà nước được giao.

Ý KIẾN CỦA CÁC CHUYÊN GIA

GS, TSKH. Nguyễn Quang Thái
Phó Chủ tịch kiêm Tổng thư ký Hội
Khoa học Kinh tế Việt Nam

**Việc cần làm
ngay là tổ chức
thực hiện Đề án
thật tốt**

Nhân dân
rất hoan
nghênh Đề
án tổng thể
về tái cấu
trúc nền
kinh tế
vừa được
ban hành.
Đề án này
tập trung

vào các quan điểm, mục tiêu để nâng cao hiệu quả và sức cạnh tranh, hướng tới việc thay đổi toàn bộ mô hình tăng trưởng kinh tế. Nó thể hiện bằng các quyết định cụ thể có thể tạo ra sự thay đổi căn bản và triệt để trong “mô hình” phát triển kinh tế theo hướng nâng cao hiệu quả của sử dụng nguồn lực, hướng tới phát triển bền vững. Như vậy, Đề án phản ánh quan điểm phải thay đổi cách thức tăng trưởng, phát triển và về bản chất, đó chính là sự cải tổ mạnh mẽ, tạo ra một hệ thống động lực mới (cơ chế thị trường trong điều kiện hội nhập quốc tế) và thể chế mới hướng tới sử dụng có hiệu quả việc phân bổ các nguồn lực, tập trung vào giai đoạn 2013-2020.

Đề án có trọng tâm là ổn định kinh tế vĩ mô, tái cơ cấu 3 lĩnh vực: đầu tư (trọng tâm là đầu tư công), tài chính-ngân hàng (trọng tâm là các tổ chức tín dụng), doanh nghiệp (trọng tâm là các tập đoàn, tổng công ty nhà nước) và các ngành, có tính đến kinh tế vùng.

Dù còn một số khiếm khuyết, nhưng theo tôi, vấn đề quan trọng nhất hiện nay là tổ chức thực hiện Đề án. Cụ thể, có mấy vấn đề quan trọng là:

(1) Tạo ra nhận thức chung, đồng thuận để thực hiện Đề án, vì để tái cơ cấu hiệu quả nền kinh tế, trong điều kiện đổi mới và hội nhập, phải gắn với thể chế kinh tế hiện đại, công khai minh bạch và giám sát chặt chẽ của cộng đồng;

(2) Phải cụ thể hóa các nội dung thành chương trình hành động được điều phối tốt và qua thực tiễn để điều chỉnh cho hoàn thiện hơn;

(3) Trong thời gian trước mắt, cần có

những chuyển biến mạnh trong khu vực ngân hàng, tài khóa liên quan đến toàn xã hội, cũng như các lĩnh vực đầu tư công, DNNN, vay trả nợ... của thể chế quản lý công.

Trong quá trình thực hiện, chúng ta cần kết hợp với tầm nhìn trung, dài hạn để điều chỉnh chính sách phát triển cho năm 2030 và dài hơn đến khi hoàn thành mục tiêu trở thành nước công nghiệp hiện đại, phát triển bền vững, có khả năng ứng phó với mọi “cú sốc” của thị trường thế giới đầy biến động, bảo đảm lợi ích của đất nước và toàn dân tộc.

Đề án đã thể hiện cách tiếp cận thị trường rõ ràng và nhất quán hơn

Trên bình diện chung nhất, Đề án đã thể hiện cách tiếp cận thị trường rõ ràng và nhất quán hơn. Từ việc “*tạo lập hệ thống đòn bẩy khuyến khích hợp lý, ổn định và dài hạn, nhất là ưu đãi về thuế và các biện pháp khuyến khích đầu tư khác, thúc đẩy phân bổ và sử dụng nguồn lực xã hội chủ yếu theo cơ chế thị trường vào các ngành, sản phẩm có lợi thế cạnh tranh, nâng cao năng suất lao động, năng suất các yếu tố tổng hợp và năng lực cạnh tranh*” và “*chủ động hội nhập quốc tế và củng cố vị thế quốc gia trên trường quốc tế*”, đến việc phải “*tiếp tục đổi mới tư duy, phân định rõ vai trò, chức năng của Nhà nước và của thị trường theo hướng giảm thiểu các rào cản, tạo động lực khuyến khích chuyển dịch, phân bổ và sử dụng các yếu tố sản xuất, nhất là vốn và nguồn nhân lực lao động theo tín hiệu của thị trường*” và “*thực hiện tái cơ cấu kinh tế gắn với cải cách hành chính*”, “*thu hút sự hưởng ứng và tham gia tích cực của người dân và các thành phần kinh tế, nhất là khu vực tư nhân trong nước và nước ngoài để huy động tối đa và sử dụng ngày càng hiệu quả hơn các nguồn lực cho phát triển kinh tế - xã hội*”. Rõ ràng, trong bối cảnh nền kinh tế chuyển đổi, việc nhấn mạnh cách tiếp cận thị trường để triển khai tái cơ cấu kinh tế là một trong những điểm nhấn hợp lý và rất cần thiết.

Các giải pháp được xác định dựa trên một tầm nhìn dài hạn và căn bản. Trong số các giải pháp, tình hình

PGS, TS. Bùi Tất Thắng
Viện trưởng Viện Chiến
lược phát triển

thực tế hiện nay đòi hỏi phải tăng cường tính đồng bộ, nhất quán, minh bạch, nên những điều cần làm ngay là: (i) Nâng cao chất lượng quy hoạch và đổi mới quản lý nhà nước về quy hoạch; (ii) Đổi mới cơ chế, chính sách huy động, phân bổ, sử dụng vốn đầu tư; tái cơ cấu hệ thống ngân hàng, trước mắt tập trung xử lý nợ xấu của cả hệ thống; (iii) Tái cơ cấu DNNN, trọng tâm là các tập đoàn, tổng công ty nhà nước; (iv) Nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, đào tạo nghề theo nhu cầu thực tế của thị trường và yêu cầu, địa chỉ cụ thể của người sử dụng lao động; (v) Phát triển khoa học và công nghệ thúc đẩy tái cơ cấu kinh tế, gắn với chuyển đổi mô hình tăng trưởng...

Trước tình hình kinh tế được dự báo là còn nhiều khó khăn, thách thức, Đề án tái cơ cấu nền kinh tế được hy vọng là sẽ góp phần lấy lại niềm tin và động lực để chuyển nền kinh tế sang mô hình tăng mới với chất lượng cao hơn.

Sẽ không thể tái cơ cấu thành công nếu thiếu động lực

Tự thân các DNNN không thể thay đổi được nếu thiếu áp lực từ bên ngoài (tức là thiếu động lực). Việc cần làm ngay là công khai và minh bạch hóa thông tin của khu vực doanh nghiệp này, chỉ rõ ai chịu trách nhiệm. Trong Đề án, Thủ tướng đã yêu cầu từ năm 2013, đăng tải công khai thông tin tổng hợp về hoạt động đầu tư của chủ sở hữu nhà nước và tình hình hoạt động của khu vực DNNN hàng năm. Tình hình doanh nghiệp được công khai, được giám sát sẽ là một áp lực, là động lực buộc phải thay đổi.

Không có cơ chế thị trường, thì không thể tái cơ cấu. Về tái cơ cấu ngân hàng, cũng vậy cũng cần phải có động lực từ cơ chế thị trường thì mới giải toả được nợ xấu và bài toán sở hữu chéo. Trước hết, cần thẳng tay loại bỏ các ngân hàng quá yếu kém như đề án tái cơ cấu ngân hàng, không loại bỏ các ngân hàng yếu thì vẫn thiếu yếu tố thị trường. Nếu còn tư duy chờ đợi để thu lại toàn bộ các khoản đầu tư, không chấp nhận thua thiệt, thì không có động lực.

Giải quyết nợ xấu liên quan đến tài sản thế chấp, triển vọng của giá bất động sản. Một khi vẫn còn tâm lý chính sách của Chính phủ sẽ giúp thị trường hồi phục, giá sẽ lên trở lại, doanh nghiệp cũng gỡ gỡ, ngân hàng cũng cố giữ, không giải quyết khối tài sản thế

TS. Nguyễn Đình Cung
Phó Viện trưởng Viện
nghiên cứu Quản lý
Kinh tế Trung ương

chấp vội với tâm lý chờ giá lên. Vì thế, phải đẩy những tài sản thế chấp này ra thị trường ngay để giải quyết nợ xấu mới duy trì dòng chảy của các dòng vốn.

Tóm lại, cần phải vận hành theo cơ chế thị trường, tạo động lực mới để phân bổ lại nguồn lực, có như vậy mới đúng như tên gọi của Đề án tổng thể tái cơ cấu kinh tế gắn với chuyển đổi mô hình tăng trưởng theo hướng nâng cao chất lượng, hiệu quả và năng lực cạnh tranh giai đoạn 2013-2020.

Để nguồn lực được phân bổ lại, phải loại bỏ lợi ích nhóm

TS. Lê Đình Ân
Nguyên Giám đốc Trung tâm Thông tin và Dự báo Kinh
tế - xã hội Quốc gia

Điều quan trọng hàng đầu là bản đề án cũng đã thể hiện rõ tính cấp bách, tính thời sự của việc tái cơ cấu nền kinh tế. Mô hình tăng trưởng theo chiều rộng, tăng trưởng nhờ nhiều vào xuất khẩu đã áp dụng từ khi đổi mới đến nay đã lỗi thời. Nguồn lực trong nước vừa không khai thác được, vừa được phân bổ không đúng. Do vậy, không tái cơ cấu, thì nền kinh tế không đi lên được.

Tôi ủng hộ quan điểm nền kinh tế với cơ cấu mới, phát triển kinh tế theo chiều sâu, có hàm lượng khoa học, công nghệ và giá trị gia tăng cao hơn, đòi hỏi nguồn lực phải phân bổ lại để thực hiện cơ cấu kinh tế đó. Nhưng, để nguồn lực được phân bổ lại, thì phải loại bỏ bằng được lợi ích nhóm. Hiện nay, nhiều ý kiến e ngại lợi ích nhóm sẽ là cản trở lớn của quá trình tái cấu trúc. Vì vậy, quan trọng là một tư duy mới và quyết tâm thực sự. Về việc thực hiện các đề án thành phần, tôi ủng hộ quan điểm thành lập một ủy ban quốc gia điều phối tái cấu trúc trong một kế hoạch trung hạn 2-3 năm. □